

Р. К. Мельниченко,
кандидат біологічних наук, доцент,
(Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир)
melnychenko1971@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3013-2015

Н. М. Поліщук,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
(Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, м. Житомир)
polichuk@gmail.com

ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

У статті представлено короткий огляд методів інтерактивного навчання, наголошено на ефективності тренінгової форми роботи вчителя біології та основ здоров'я у формуванні компетентностей і життєвих навичок учнів. Проаналізовано мету, структуру, принципи, атрибути навчального тренінгу. Зазначено, що тренінгова форма є ефективною для формування професійних навичок і методичних умінь учителів біології та основ здоров'я. Наведено приклади тематики тренінгів, що застосовуються для формування професійної компетентності вчителя під час навчання у вищій школі та у системі післядипломної педагогічної освіти. Проаналізовано нову навчальну програму з курсу «Біологія і екологія», запропоновано тематику уроків-тренінгів для старшокласників.

Ключові слова: інтерактивне навчання, педагогічні технології, тренінг, учитель біології, учитель основ здоров'я, професійна компетентність учителя.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, в умовах реформування вітчизняної освіти, пріоритетними завданнями в Україні є підвищення якості шкільної освіти та професійної компетентності вчителя. Це можливо лише за умови оновлення форм, методів, технологій підготовки вчителя. Сьогодні на зміну традиційним формам і методам освіти у вищій школі та системі післядипломної педагогічної освіти (проведення лекцій, семінарів, практичних і лабораторних занять, захист випускних робіт, тощо) приходять інноваційні, особистісно орієнтовані, проблемні, інтерактивні. Педагогами та психологами, учителями практиками, науковцями доведено, що найбільш ефективними технологіями для отримання знань, формування умінь, розвитку життєвих і професійних навичок, набуття певних компетентностей є інтерактивні технології. Саме тому впровадження різноманітних форм і методів інтерактивного навчання, що базуються на принципах активності, довіри, взаємодії, рівності позицій педагога й учня, опорі на колективний досвід та обов'язковий зворотний зв'язок є нагальною вимогою часу.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблемі сутності інтерактивних технологій та інтерактивного навчання, опису різноманітних форм його організації приділяється значна увага в сучасній психолого-педагогічній літературі. Зокрема, питання організації інтерактивних технологій і методів навчання висвітлено в роботах Т. Воронцової, О. Комар, Л. Пироженко, О. Пометун, В. Пономаренко та ін. Використання різноманітних інтерактивних технологій в освітньому процесі вищої школи при підготовці майбутніх учителів розкрито в роботах О. Антонової, С. Вітвицької, С. Грабовської, О. Дубасенюк, Ю. Шапрана та ін. Роль інтерактивних технологій у формуванні професійної компетентності дорослих, його застосування у системі післядипломної педагогічної освіти висвітлено у працях Н. Клокар, Н. Протасової, С. Сисоевої, І. Сотниченко та ін. Класифікацію інтерактивних технологій та методів навчання знаходимо у роботах Л. Карамушка, Н. Наволокової, Л. Пироженко, О. Пометун Г. Селевко, Г. Сиротенко та ін. Проте роль тренінгових форм роботи у професійній підготовці вчителя та його освітній діяльності залишається мало вивченою. Переважно ця форма роботи застосовується для формування навичок і компетенцій у сфері збереження здоров'я [1; 3; 4; 6-8].

Метою нашої статті є висвітлення особливостей застосування тренінгу як форми інтерактивного навчання у процесі професійної підготовки учителів біології та основ здоров'я.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «інтерактив» походить від англійського «interact», де «inter» – взаємний та «act» – діяти. [5; 9; 10]. Елементи інтерактивного навчання широко застосовувалися в цей же час радянськими педагогами-новаторами (Ш. Амонашвілі, В. Шаталовим, Є. Ільїним та ін.). Сьогодні інтерактивні технології активно розробляються і пропагуються О. Пометун як ефективний засіб для формування життєвих навичок і ключових компетентностей випускників шкіл. Авторка зазначає, що інтерактивне навчання – це організація викладачем освітнього процесу «заснованого на суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня; багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв'язку; постійній активності учня» [9 : 7].

Більшість науковців підкреслює, що інтерактивним навчання є тоді, коли освітній процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії усіх його учасників, відбувається колективно, групове співнавчання і

взаємонавчання, а педагог і учень (студент, слухач курсів підвищення кваліфікації тощо) є рівноправними і рівнозначними суб'єктами освітнього процесу [1; 5 – 10]. Інтерактивні освітні технології класифікують по-різному: за формою організації навчальної діяльності (кооперативне, колективно-групове, ситуативне, дискусійне); за розподілом інтерактивних методів (превентивні інтеракції – тренінг, консультація; імітаційні інтеракції – рольові ігри, ділові ігри, інсценування, аналіз історій і життєвих ситуацій, дебати, диспути, кейс-метод; не імітаційні інтеракції – проблемна лекція, інтерактивна презентація, мозковий штурм та ін.) [1; 5; 7].

Однією із найбільш ефективних організаційних форм інтерактивного навчання є **тренінг**. Виник тренінг як метод психотерапевтичної роботи у XIX столітті, а згодом поширився у професійній освіті та психології як ефективна технологія розвитку особистості. Починаючи з XXI століття тренінг почав застосовуватися в закладах вищої та середньої освіти. Слово «тренінг» походить від англійського «to train» – «навчати, тренувати, дресировати». Тренінг сприяє інтенсивності навчання, результат якого досягається завдяки активній роботі його учасників. Знання не подаються в готовому вигляді, а стають продуктом активної співпраці самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна їх взаємодія. Відповідальність за результативність навчального процесу несуть в однаковій мірі як ведучий (тренер), так і кожний учасник тренінгу.

Тренінг розглядають, з одного боку, як активну *організаційну форму* навчально-виховної роботи, яка спирається на досвід і знання учасників, активні практичні педагогічні і психологічні методи. З іншого боку, тренінг – *інтерактивна технологія* навчання з певною чіткою структурою й атрибутами, яка добре відтворюється та гарантує високу якість освітнього процесу та досягнення практичних результатів.

Метою тренінгу є набуття його учасниками нових життєвих та професійних навичок (skills), умінь, компетенцій; пошук шляхів розв'язання певних проблем та ін. Саме тому тренінги є провідною формою при вивченні основ здоров'я у школі [3; 6]. Вони впроваджуються в рамках міжнародних проєктів, спрямованих на профілактику ВІЛ/СНІДу та інфекційних хвороб, що передаються статевим шляхом, попередженні наркоманії, алкоголізму, тютюнопаління серед підлітків та ін. Провідну роль у впровадженні сучасної превентивної освіти в Україні, впровадженні профілактичних програм відіграють вітчизняні науковці: О. Балакірева, І. Бех, Л. Ващенко, В. Дерев'яноко, В. Оржеховська, С. Фіцайло та ін. Наприклад, за фінансової і методичної підтримки Дитячого Фонду Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Всесвітньої організації здоров'я (ВООЗ), Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні та Міністерства освіти і науки України у школи впроваджено навчальні курси «Школа проти СНІДу», «Профілактика ВІЛ-інфекції/СНІДу»; відбувається підготовка педагогічних працівників до їх ведення [4; 6; 7].

Принципи тренінгу також є усталеними і загальноприйнятими: активності, відкритого зворотного зв'язку, експериментування та творчості, довіри у спілкуванні, рівності позицій.

Тривалість тренінгів може бути різною. Шкільні тренінги тривають 45 хв – 1,5 год (один-два уроки), хоча можуть охоплювати і 3 год., а для дорослих та студентів можна організувати марафони тривалістю 6-8 год протягом кількох днів з перервами 15-20 хв через кожні 1,5– 2 год роботи.

Атрибутами тренінгу є:

- тренінгові група (10-20 осіб, що за допомогою тренера включаються в активне спілкування та вирішення поставлених завдань);
- тренер (іноді застосовують термін «коуч» від англ. «coach» – тренер; «фасилітатор» від англ. «facilitate» – полегшувати, сприяти) – особа, що є рівноправним учасником тренінгової групи і, водночас, її «каталізатором» і ведучим. Тренер має певні навички проведення тренінгових занять, володіє інтерактивними методиками й інформацією щодо теми тренінгу;
- спеціально обладнане приміщення і приладдя (стілці, розставлені не за шкільним стилем, а колом чи півколом із простором у центрі, фліпчарт, маркери, магнітна дошка, роздатковий матеріал, ватман тощо);
- правила групи, які чітко проголошуються на початку тренінгу, дотримуються усіма учасниками і забезпечують комфортні умови для заняття.

Будь-який тренінг має чітку *структуру*.

I. Вступна частина, де відбувається налагодження зворотного зв'язку та знайомство учасників, приймаються правила тренінгу, висловлюються очікування і вправи на рефлексію.

II. Основна частина тренінгу є найважливішою. Вона включає оцінку рівня проінформованості щодо певної проблеми, інтерактивні методи, спрямовані на надання інформації, формування умінь та навичок учасників тренінгу (інтерактивні презентації, мозковий штурм, міні-лекція, опитування думок, робота у групах, аналіз життєвих ситуацій, рольові ігри, дебати і дискусії, кооперативне навчання та ін.); вправи рухавки на зняття фізичного і психологічного напруження.

III. Завершальна частина тренінгу, що включає підбиття підсумків, вправи на рефлексію, відновлення сил, прощання [1; 6; 8].

За тренінговою технологією доцільно організувати вивчення тем, що стосуються фізичного та психічного здоров'я людини (репродуктивне здоров'я, методи контрацепції, раціональне харчування, загартовування, здоровий спосіб життя, толерантна поведінка, протидія домаганням і насильству тощо). Вона є ефективною при формуванні життєвих навичок і ключових компетентностей школярів. Проте учитель буде готовий до застосування цієї інтерактивної технології у своїй роботі за умови власної неодноразової участі в роботі тренінгової групи (обов'язково), а також при проходженні відповідного навчального курсу та отримання відповідного сертифікату (бажано). Формування готовності учителя біології та основ здоров'я до впровадження

у своїй професійній діяльності тренінгових форм роботи повинно розпочинатися під час здобуття ним вищої освіти та продовжуватися шляхом формальної і неформальної післядипломної освіти.

Таблиця 1

Орієнтовні тематики тренінгів курсу «Біологія та екологія» для учнів 10-11 класів

Тема програми	Тематика можливих тренінгів
Вступ	1. Планування наукового дослідження в галузі біології та екології. Принципи аналізу і представлення результатів наукових досліджень.
Біорізноманіття	1. Віруси та їх місце в системі живої природи. Роль вірусів у житті людини. Профілактика вірусних захворювань. 2. Бактерії та Археї. Особливості організації, роль в природі і житті людини. Профілактика бактеріальних захворювань. 3. Різноманітність грибів. Їх роль у природі та житті людини. Обережно – отруйні гриби!
Обмін речовин і енергії	1. Здорове харчування. Харчова та енергетична цінність продуктів.
Репродукція і розвиток	1. Репродуктивне здоров'я людини. 2. Інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом та їх профілактика. 3. Профілактика ВІЛ/СНІДу. 4. Контрацепція. Стать і гендер. 5. Вагітність. Критичні періоди розвитку зародка. Тератогени. 6. Статеве дозрівання. Профілактика захворювань, що передаються статевим шляхом.
Адаптації	1. Рефлекси. Умовні і безумовні рефлекси. Слово (символ) як подразник. Профілактика захворювань нервової системи. 2. Аналізатори. Профілактика захворювань сенсорних систем. 3. Рух як властивість життя. Будова і робота м'язів. Рухова активність – основа здоров'я людини. 4. Саморегуляція на рівні організму. Гомеостаз. 5. Імунітет як засіб збереження гомеостазу. 6. Адаптації до фізичного навантаження та стресових ситуацій. 7. Загартування організму.
Біологічні основи здорового способу життя	1. Складові здорового способу життя. 2. Негативний вплив на здоров'я людини алкоголю, куріння та наркотиків. 3. Вплив стресових факторів на організм людини. Боротьба зі стресом. Профілактика порушень психічної діяльності людини. 4. Безпека і статеві культури. 5. Профілактика захворювань опорно-рухової системи людини. Вплив регулярних тренувань на стан опорно-рухової системи людини. 6. Надання першої медичної допомоги при травмах опорно-рухової системи; кровотечах; сонячному й тепловому ударах; обмороженні та опіках. 7. Обережно – отруйні рослини та тварини! 8. Профілактика неінфекційних захворювань кровоносної, дихальної, травної, видільної, ендокринної і статевої систем. 9. Імунна система людини, особливості її функціонування. Алергія, імунодефіцити та їх профілактика. 10. Інфекційні та інвазійні захворювання людини. Профілактика захворювань, які переносять паразитичні та кровосисні членистоногі. 11. Обережно – гельмінти! Профілактика гельмінтозів. 12. Профілактика основних вірусних захворювань людини. Можливості лікування вірусних хвороб. 13. Профілактика основних інфекційних захворювань людини, спричинених бактеріями.

Так, старшим викладачем Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, кандидатом педагогічних наук Н. Поліщук запроваджено навчальний авторський курс «Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів» [1; 8]. В рамках цього курсу авторкою запроваджено 12-годинний навчальний тренінг для вчителів інтегрованого курсу «Основи здоров'я». Метою його є: актуалізація знання педагогів з питань впровадження та використання інтерактивних технологій навчання; допомога у подоланні психологічних бар'єрів до застосування методів активного навчання; розвиток творчого мислення. У рамках тренінгу відбувається вироблення у слухачів курсів підвищення кваліфікації практичних навичок використання активних та інтерактивних форм і методів роботи, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів та їх уміння самостійно здобувати знання. Зокрема, авторка використовує у роботі кооперативне навчання (акваріум, робота

в парах, діалог, карусель); фронтальні технології інтерактивного навчання (мікрофон, мозковий штурм, ажурна пилка, case – метод); ігрове навчання (громадське слухання, рольові ігри); дискусійне навчання (дебати, ток-шоу, обері позицію і т.д.). Значну увагу приділено рольовим іграм, що дозволяють учителю опанувати методи об'єднання учнів класу в групи, проведення рухавок, вправ на встановлення позитивного емоційного клімату в групі, рефлексії, зняття фізичного і психічного напруження та ін. [1; 8].

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка для магістрантів спеціальності 14.05. Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) в рамках авторського навчального курсу «Теорія і методика навчання біології у старшій профільній школі» доцентом Р. Мельниченко також запроваджено тренінгові практичні заняття «Інтерактивні технології в освіті». Майбутні вчителі біології та основ здоров'я знайомляться з найбільш популярними педагогічними методами та прийомами інтерактивного навчання; методикою колективної і групової роботи. Студенти відпрацьовують професійні навички ведення тренінгу, виконуючи різноманітні вправи. Актуальним є проведення уроків з біології із застосуванням тренінгових технологій. Практикується запрошення для ведення навчальних тренінгів для студентів досвідчених вчителів біології та основ здоров'я Житомира з досвідом тренінгової роботи.

Проаналізувавши нову навчальну програму дисципліни «Біологія та екологія» для 10-11-х класів, зазначаємо, що у ній є великий потенціал для застосування саме тренінгових освітніх технологій при вивченні багатьох тем (таблиця 1).

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, тренінг є ефективною інтерактивною технологією, що сприяє підвищенню інтенсивності навчання та його результативності, набуттю його учасниками нових життєвих та професійних навичок, умінь, компетенцій. Формування готовності учителя до впровадження тренінгових технологій роботи повинно тривати неперервно, розпочинаючись в університеті та продовжуватися у післядипломній освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О. Є. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія / О. Є. Антонова, Н. М. Поліщук – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 248 с.
2. Біологія і екологія 10-11 клас (профільний рівень): Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
3. Ващенко Л. С. Основи здоров'я. Книга для вчителя / Л. С. Ващенко – К.: Генеза, 2005. – 240 с.
4. Воронцова Т. В. Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок: методичний посібник для педагога-тренера / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 208 с.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с.
6. Концепція навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок / Авт.-упорядн. Марі-Ноель Бело. – К.: Генеза, 2005. – 80 с.
7. Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти: оцінка ситуації / О. М. Балакірева, Л. С. Ващенко, О. Т. Сакович та ін. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 108 с.
8. Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів / Н. М. Поліщук. – Житомир: Вид-во ФОП Євенок, 2012. – 168 с.
9. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання [Encyclopedia of Interactive Learning] / О Пометун. – К.: СПД Кулінічев, 2007. – 144 с.
2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С. О. Сисоєва. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Antonova O. Ye. Pidhotovka vchytelia do rozvytku zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti uchniv: monohrafiia [Teacher Training for the Development of the Students Health Saving Competence : a monograph] / O. Ye. Antonova, N. M. Polishchuk – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2016. – 248 s.
2. Biolohiia i ekolohiia 10-11 klas (profilnyi riven): Navchalna prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Biology and Ecology 10-11 Forms (specialized level): A curriculum for institutions of general secondary education] – <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
3. Vashchenko L. S. Osnovy zdorovia. Knyha dlia vchytelia [Fundamentals of Health. Teacher's Book] / L. S. Vashchenko – K.: Geneza, 2005. – 240 s.
4. Vorontsova T. V. Zakhysty sebe vid VIL. Treninhy zhyttievkykh navychok: metodychnyi posibnyk dlia pedahohatrenera [Protect Yourself from HIV. Life Skills Trainings: a methodical manual for a teacher-trainer] / T. V. Vorontsova, V. S. Ponomarenko – Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2012. – 208 s.
5. Entsyklopediia pedahohichnykh tekhnolohii ta innovatsii [Encyclopedia of Pedagogical Technologies and Innovations] / Avtor-ukladach N. P. Navolokova. – Kh.: Vyd. hrupa «Osnova», 2009. – 176 s.

6. Kontsepsiia navchannia zdravoho sposobu zhyttia na zasadakh rozvytku navychok [The Concept of Learning Healthy Lifestyle on the Skills Development Basis] / Avt.-uporiadn. Mari-Noel Belo. – K.: Heneza, 2005. – 80 s.
7. Navchannia zdravoho sposobu zhyttia na zasadakh rozvytku navychok cherez systemu shkilnoi osvity: otsinka sytuatsii [Teaching Healthy Lifestyles on the Basis of Skills Development through the School Education System: Situation Assessment] / O. M. Balakirieva, L. S. Vashchenko, O. T. Sakovych ta in. – K.: Derzhavnyi in-t problem simi ta molodi, 2004. – 108 s.
8. Polishchuk N. M. Pidhotovka vchytelia do rozvytku zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti uchniv [Teacher Training for the Development of Students Healthcare-Saving Competence] / N. M. Polishchuk. – Zhytomyr: Vyd-vo FOP Yevenok, 2012. – 168 s.
9. Pometun O. Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia [Encyclopedia of Interactive Learning] / O. Pometun. – K. : SPD Kulinichev, 2007. – 144 s.
10. Sysoieva S. O. Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh: navchalno-metodychnyi posibnyk [Interactive Adult Learning Technologies: A Scientific Guide] / S. O. Sysoieva. – K. : VD «ЕКМО», 2011. – 324 s.

Р. К. Мельниченко, Н. М. Полищук. Тренинг как форма интерактивной педагогической технологии и его роль в подготовке учителя биологии и основ здоровья.

В статье представлен краткий обзор методов интерактивного обучения, отмечена эффективность тренинговой формы работы учителя биологии и основ здоровья в формировании компетенций и жизненных навыков учащихся. Осуществлен анализ целей, структуры, принципов, атрибутов учебного тренинга. Отмечено, что тренинговая форма эффективна для формирования профессиональных навыков и методических умений учителей биологии и основ здоровья. Приведены примеры тематики тренингов, применяемые для формирования профессиональной компетентности учителя во время обучения в высшей школе и в системе последипломного педагогического образования. Проанализированы учебные программы курса «Биология и экология», предложено тематику уроков-тренингов для старшеклассников.

Ключевые слова: интерактивное обучение, педагогические технологии, тренинг, учитель биологии, учитель основ здоровья, профессиональная компетентность учителя.

R. K. Melnychenko, N. M. Polischuk. Training as a Form of Interactive Educational Technology and Its Role in Preparing a Teacher of Biology and Fundamentals of Health.

The article emphasizes the need for introduction of various forms and methods of interactive learning at high school and postgraduate pedagogical education system, among which training is very effective. The training is considered to be, on the one hand, the active organizational form of educational work, which is based on the experience and knowledge of the participants, active practical psychological and pedagogical methods. On the other hand, the training is an interactive learning technology with a certain definite structure and attributes that is well-reproduced and guarantees the high quality of the educational process and the practical results achievement. The article analyses the purpose of the conduction, principles, attributes, duration and structure of the training. The author provides examples of the training topics that are used to form the professional competence of the teacher of biology and fundamentals of health while studying at high school and postgraduate pedagogical education system. The experience of the authors in the training process of the teachers of biology and fundamentals of health for training activities at Zhytomyr Ivan Franko State University and Zhytomyr Regional In-Service Teacher Training Institute of Zhytomyr Region Council is described.

According to the training technology it is advisable to organize trainings based on the topics related to the physical and mental health of a person (reproductive health, methods of contraception, rational nutrition, hardening, healthy lifestyle, tolerant behavior, resistance to harassment and violence, etc.). It is effective while forming life skills and key competencies of schoolchildren. However, the teacher will be ready to use this interactive technology in their work under condition of their own constant participation in the work of the training group (it is required), as well as passing the appropriate training course and obtaining the appropriate certificate (it is preferably). Formation of the readiness of the teacher of biology and fundamentals of health for the introduction in their professional activities of training forms should begin in the process of obtaining higher education and continue through formal and informal postgraduate education.

Key words: interactive learning, pedagogical technologies, training, biology teacher, teacher of fundamentals of health, teacher professional competence.